

после изучения конституционного права в рамках таких учебных дисциплин, как административное право и уголовное право. В свою очередь, преподавателям, ведущим эти учебные дисциплины, в некоторых случаях будет целесообразным обратить внимание обучающихся на соответствующие положения конституционного права, которое изучалось ими ранее. Так, в рамках изучения уголовного права при рассмотрении темы «Преступления против конституционных прав и свобод человека и гражданина» (гл. 23 УК) опытный преподаватель не забудет предложить обучающимся вспомнить эти права и свободы, о которых говорилось ранее в рамках конституционного права. Примеры использования междисциплинарного подхода в процессе преподавания конституционного права можно приводить и в отношении иных учебных дисциплин.

В заключение можно сделать следующие выводы:

1. Использование в образовательном процессе междисциплинарного подхода способствует более глубокому усвоению учебных дисциплин, их теоретических положений, нормативного материала, а также, что особенно важно, приобретению обучающимися навыков их будущей правоприменительной деятельности.

2. Междисциплинарный подход способствует активизации внимания обучающихся, повышает их интерес к усвоению материала. Его можно использовать как во время чтения лекций, так и на семинарских занятиях.

3. Было бы целесообразным практиковать проведение открытых (показательных) занятий с использованием междисциплинарного подхода.

УДК 378

С.Ф. Лапановіч, дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права Акадэміі МУС Рэспублікі Беларусь, кандыдат гістарычных навук, дацэнт

МЕСЦА І РОЛЯ ПРАБЛЕМНЫХ ЛЕКЦЫЙ У СУЧАСНЫМ АДУКАЦЫЙНЫМ ПРАЦЭСЕ

У класічнай педагогіцы пад традыцыйнай лекцыяй прынята разумець інфармацыйную лекцыю, якая прадугледжвае маналог лектара і мінімальны ўплыў навучэнцаў на ход заняткаў. Пры гэтым у сучаснай установе вышэйшай адукацыі з улікам падрыхтоўкі спецыялістаў канкрэтнага кірунку дзейнасці неабходна спалучаць непасрэдна адукацыйныя задачы з выхаваўчымі і развіваючымі мэтамі.

Шмат у чым запатрабаванасць новых форм навучання звязана са змяненнем і значным пашырэннем інфармацыйнай прасторы, да якой (дзякуючы новым тэхналогіям) навучэнцы могуць мець доступ амаль у тым жа аб'ёме, што і выкладчыкі. Аднак патэнцыяльная магчымасць развіваць навучэнцам свае інтэлектуальныя здольнасці не заўсёды можа быць паспяхова рэалізавана. Прычынамі гэтага могуць быць нізкая матывацыя выкарыстання інфармацыйных тэхналогій менавіта з адукацыйнай мэтай, пэўная няздольнасць навучэнца самастойна зразумець, асэнсаваць і сістэматызаваць бязмежны акіян інфармацыі. Таму лекцыя як сістэматычнае і паслядоўнае выкладанне вучэбнага матэрыялу працягвае захоўваць сваю актуальнасць, але пры ўмове ўнясення ў яе структуру і змест новых метадаў і прыёмаў.

Мы лічым, што адным з лепшых відаў навучальных заняткаў, які забяспечвае не толькі засваенне, але і разуменне вучэбнага матэрыялу, з'яўляецца праблемная лекцыя з выкарыстаннем інфармацыйных тэхналогій. Згодна з агульнапрынятым у педагогіцы вышэйшай школы азначэннем праблемная лекцыя адрозніваецца ад традыцыйнай перш за ўсё адсутнасцю маналагічнага (часта толькі інфармацыйнага характару) паведамлення гатовых ведаў і высноў. Такім чынам, асабліваець праблемнага выкладання ў тым, што выкладчык павінен імкнуцца не проста паведамляць, трансляваць веды ў гатовым выглядзе. Відавочна, што па многіх пытаннях навучэнцы (пры жаданні) могуць знайсці у сусветнай сетцы інфармацыю ў значна большым аб'ёме, чым дазваляе абмежаваны час лекцыі.

У ходзе лекцыі выкладчык павінен актывізаваць (а па сутнасці – правакаваць) навучэнцаў пытаннямі і звяртаць асаблівую ўвагу на супярэчнасці і парадоксы, якія ён стварае з дапамогай праблемных сітуацый. У праблемнай лекцыі асноўнай задачай выкладчыка становіцца ўцягванне навучэнцаў ў актыўную навучальную дзейнасць па рашэнню пастаўленых задач. Выкладчыку прапануецца адмовіцца ад проста манатоннага (а часам і адкрыта ўсыпляльнага) паведамлення нейкага масіву інфармацыі, бо, як паказваюць даследаванні псіхолагаў, эфектыўнасць засваення і запамінання матэрыялу пры традыцыйнай яго падачы складае ад 5 да 10 %. Правільна падрыхтаваная і праведзеная лекцыя з выкарыстаннем інавацыйных метадык і інфармацыйных тэхналогій дазваляе актывізаваць навучэнцаў і акцэнтаваць іх увагу на неабходнасці непасрэднага ўдзелу ў вырашэнні навучальных праблем і задач. Гэта дазваляе не толькі паведаміць інфармацыю, але і дапамагчы навучэнцам ў развіцці найважнейшых уменняў і навыкаў сама-

стойнага мыслення. Такім чынам, праблемная лекцыя павінна быць актыўнай, а самастойная творчая праца навучэнцаў можа забяспечвацца кантральнымі пытаннямі, абмеркаваннямі і іншымі спосабамі.

Савецкі псіхолог і педагог А.М. Мацюшкін у 1970-х гг. сфармуляваў наступныя правілы стварэння праблемных сітуацый, якія не страцілі сваёй актуальнасці і ў XXI ст. Па-першае, навучэнцы павінны атрымліваць такое практычнае або тэарэтычнае заданне, пры выкананні якога яны адкрыюць прапануемыя да засваення новыя веды або дзеянні. Па-другое, прапанаванае праблемнае заданне павінна адпавядаць інтэлектуальным магчымасцям навучэнцаў. Па-трэцяе, праблемнае заданне павінна папярэднічаць тлумачэнню таго вучэбнага матэрыялу, які падлягае засваенню. Пры гэтым у якасці праблемных заданняў могуць выступаць і навучальныя задачы, і пытанні, і практычныя заданні. Аднак нельга змешваць праблемнае заданне і праблемную сітуацыю. Адна і тая ж праблемная сітуацыя можа быць выклікана рознымі тыпамі заданняў, як тэарэтычных, так і практычных.

Як адзначае расійскі педагог Г.А. Аронава, на праблемнай лекцыі навучэнцы знаходзяцца ў сацыяльна актыўнай пазіцыі, асабліва калі яна ідзе ў форме жывога дыялогу. Яны выказваюць сваю пазіцыю, задаюць пытанні, а калі знаходзяць адказы, то прадстаўляюць іх на суд усёй аўдыторыі. Калі традыцыйная лекцыя не дазваляе ўстанавіць адразу зваротную сувязь паміж аўдыторыяй і педагогам, то інтэрактыўныя формы ўзаемадзеяння з навучэнцамі дазваляюць кантраляваць такую сувязь.

У залежнасці ад канкрэтнага зместу вучэбнай дысцыпліны магчыма правядзенне праблемных лекцый у такіх нетрадыцыйных формах (у якасці крытэрыя класіфікацыі – спосаб выкладання матэрыялу), як бінарная лекцыя (прадугледжвае ўдзел альбо другога выкладчыка, альбо найбольш падрыхтаваных навучэнцаў), лекцыя з элементамі канферэнцыі (з выкарыстаннем мультымедычнага абсталявання), лекцыя з загадка запланаванымі памылкамі (з'яўляецца адным з самых складаных відаў заняткаў: выкладчык павінен не проста запраграмаваць памылкі, а дамагчыся іх усведамлення і выяўлення аўдыторыяй падчас лекцыі), лекцыя-візуалізацыя (напрыклад, у форме відэалекцыі).

Названыя вышэй віды лекцыйных заняткаў разглядаюцца як нетрадыцыйныя з пэўнай ступенню ўмоўнасці. Методыка іх правядзення была распрацавана яшчэ ў 1970–80-х гг. XX ст. у СССР у рамках сярэдняй, сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі. Пры гэтым узровень прафесіяналізму педагагічных кадраў і матывацыя студэнтаў на знач-

насць і паспяховасць навучання ў СССР у цэлым былі досыць высокія. Таму тады, верагодна, патэнцыялу традыцыйных інфармацыйных лекцый было ў прынцыпе дастаткова для большасці ўдзельнікаў адукацыйнага працэсу і такія віды заняткаў не знайшлі паўсюднага выкарыстання. У сучасных умовах падзення прэстыжу адукацыі і, як вынік, зніжэння матывацыі атрымання менавіта адукацыі (не сакрэт, што сёння ў большасці моладзь ідзе ва ўстановы вышэйшай адукацыі хутчэй за дыпломам, чым за ведамі) выкладчыкі павінны шукаць, узгадваць і рэалізоўваць усе даступныя ім віды і формы педагагічнага працэсу, як класічныя, так і інавацыйныя.

УДК 378.016:343.985

Д.Н. Лахтиков, начальник кафедры правовой информатики Академии МВД Республики Беларусь, кандидат юридических наук, доцент

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ ПРЕСТУПЛЕНИЯМ, СОВЕРШАЕМЫМ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Подготовка кадров для оперативных подразделений ОВД, осуществляющих противодействие преступлениям, совершаемым с использованием информационно-коммуникационных технологий, на основе компетентностного подхода предопределяет необходимость постоянного совершенствования образовательного процесса. Профессиональному образованию всегда было присуще сочетание теоретической и практической подготовки.

Повсеместное использование информационно-коммуникационных технологий в различных сферах жизнедеятельности общества изменило представление о месте и роли информации, средствах ее обработки. В последнее время наблюдается рост числа преступлений, совершаемых с использованием информационно-коммуникационных технологий. В свою очередь, необходимо вести речь не только о преступлениях против информационной безопасности и хищениях с использованием компьютерной техники, но и о преступлениях, связанных с незаконным оборотом наркотиков, торговлей людьми, а также кибермошенничестве, кибервымогательствах и др.

Профессорско-преподавательский состав кафедры правовой информатики Академии МВД Республики Беларусь стремится максимально